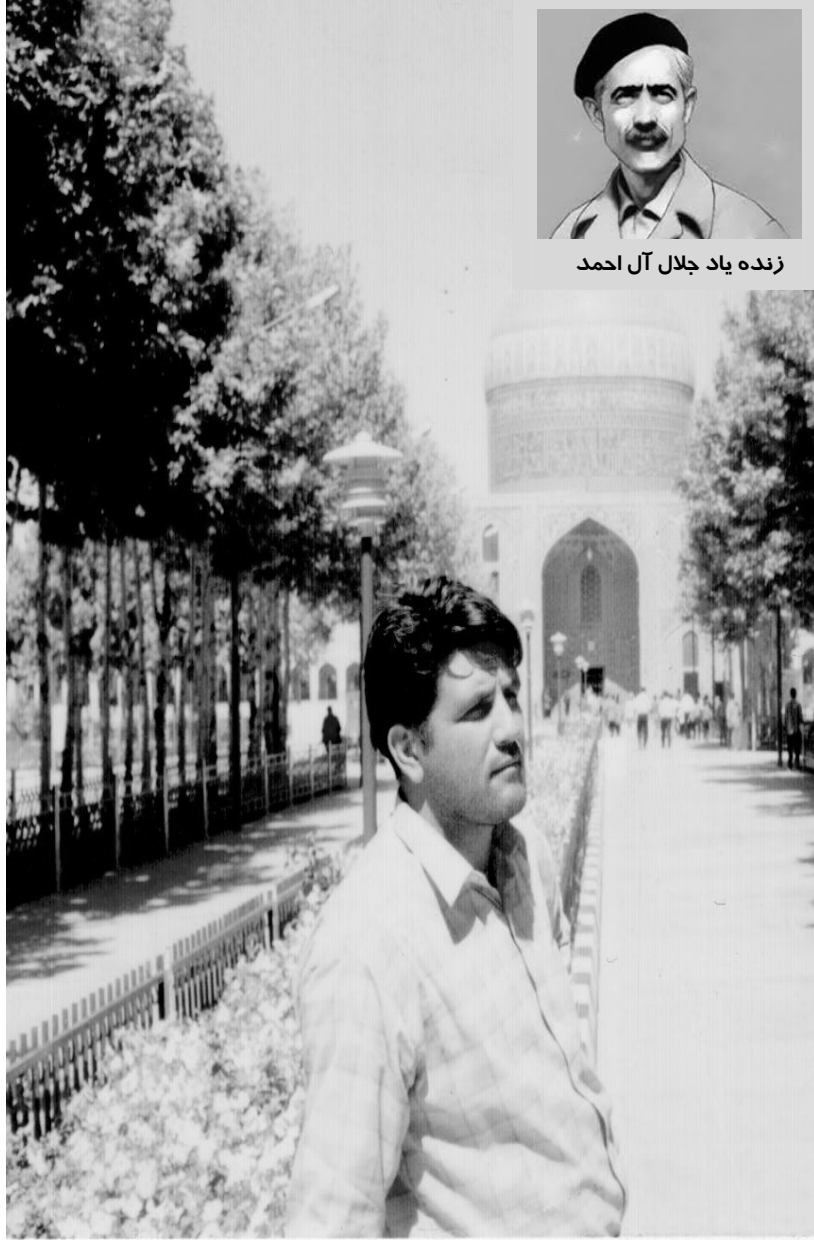

زنده یاد جلال آل احمد

سرشناسه	: درزی رامندی، محمد، ۱۳۴۸
عنوان و نام پدیدآور	: دانسفهان: گنجینه تاریخ و فرهنگ تاتی / مولف محمد درزی رامندی، صدیقه افشار
مشخصات نشر	: تهران: نیاز دانش، ۱۳۹۷
مشخصات ظاهری	: ۱۲۰ ص:؛ ۱۴/۵، ۲۱/۵ س م
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۰۶-۲۰-۹
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: تاتی
موضوع	: دانسفهان
موضوع	: دانسفهان -- آداب و رسوم و زندگی اجتماعی
	: Tati dialect
	: Danesfahan (Iran)
	: Danesfahan (Iran) -- Social life and customs
شناسه افزوده	: افشار، صدیقه، ۱۳۵۴
رده بندی کنگره	: DSR ۲۰۸۷/الف/۸۵۴ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۳۶۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۶۴۹۶۹

نام کتاب	: دانسفهان گنجینه تاریخ و فرهنگ تاتی
مؤلف	: محمد درزی رامندی با همکاری صدیقه افشار
مدیر اجرایی - ناظر بر چاپ	: حمیدرضا محمد شیرازی - محمد شمس
ناشر	: نیاز دانش
صفحه آرا	: واحد تولید انتشارات نیاز دانش
نوبت چاپ	: اول - ۱۳۹۷
شمارگان	: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت	: ۸۰۰۰۰ ریال

ISBN:978-600-8906-20-9

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۰۶-۲۰-۹

هرگونه چاپ و تکثیر (اعم از زیراکس، بازنویسی، ضبط کامپیوتری و تهیهی CD) از محتویات این اثر بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع است، متخلفان به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

آدرس انتشارات: تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، تقاطع وحید نظری، پلاک ۲۵۵، طبقه ۱، واحد ۲
 ۰۲۱-۶۶۴۷۸۱۰۶-۶۶۴۷۸۱۰۸-۰۹۱۲۷۰۷۳۹۳۵

www.Niaze-Danesh.com

مشاوره جهت نشر: ۲۱۰۶۷۰۹ - ۰۹۱۲

دانسفهان

کنجینه تاریخ و فرسنگ تاتی

برک سبزی، تقدیم به همه می تات زبانان بزرگوار

و به ویژه دانسفهانی های عزیز

کاری از : محمد درزی رامندی

با همکاری صدیقه افشار

هست کلید در گنج حکیم

فدائومون شروه چرد مِتَابِه (نام خدا آغازگر کتاب من است)

(تا شاید کارم برکت بیشتری بگیرد) فُدش آدی بَرِچَت چار و باره

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۲	پیشگفتار
۴	مقدمه
۵	تاریخچه‌ی تات
۱۱	نام روستا
۱۳	سیمای قبل از زلزله
۱۴	نمای روستا
۱۵	مدارس و مساجد
۲۰	تأثیرات زلزله
۲۱	روایتی از شاهدان زلزله
۲۲	تقسیم طوایف
۲۲	نمودار تقسیم طوایف
۲۳	حوادث تاریخی
۲۴	تشکیلات حزبی
۲۵	آثار باستانی
۲۷	امامزاده منور خاتون (س)
۲۹	آب و تقسیمات
۳۳	ساعت آبی
۳۳	ساعت آفتابی
۳۴	بادهای محلی
۳۵	کوه رامند
۳۹	تغییرات سال ۴۱ تا ۵۷
۳۹	نمای شهردانسفهان
۴۰	بخش رامند

۴۱	دوران انقلاب
۴۱	زبان تاتی در دفاع مقدس
۴۳	تصاویر شهدا
۴۷	آداب و رسوم
۴۷	شیرینی خوران
۴۹	عروسی
۵۵	سوگواری محرم
۵۶	خاکسپاری
۵۷	القاب
۵۸	ضرب‌المثل‌ها
۶۴	دو شاعر این دیار
۷۱	اشعاری از نویسنده
۷۳	متل
۷۵	داستان
۷۶	تاتی
۷۷	تاثیر تاتی و ترکی درهم
۷۷	مقایسه لهجه‌های مختلف تاتی
۷۸	نکات دستوری
۸۱	جدول مقایسه گویش‌های تاتی
۸۳	لغت و معنی
۹۵	افعال
۹۸	نقشه قدیمی روستا
۱۰۰	نیم‌نگاهی به گذر زمان در دانشفهان
۱۰۳	دانشفهان به روایت تصاویر
۱۰۸	عکس‌های از زلزله
۱۰۹	منابع
۱۱۰	چکیده انگلیسی

چکیده

با توجه به این سخن گرانسنگ و ارجمند که: "هیچ قومی محو نمی‌شود مگر نخست زبان خود را از دست بدهد." کهن زبان تاتی و گویش برجای مانده‌ی کنونی یکی از میراث‌های ارزشمند، زبان ایرانی است که به دلایل گوناگون دستخوش دگرگونی گردید و با گذشت زمان سرعت افزونتری یافته و پیشینه‌ی درخشان خود را به دست فراموشی سپرده و با ورود بی‌رویه واژه‌ها و اصطلاحات از زبانهای دیگر، به ویژه فارسی و حتی بسیاری از واژه‌های لاتین جایگزین شده، خلوص و اصالت ناب خود را از دست داده و این زبان کهن در معرض نابودی قرار گرفته است و به دنبال آن فرهنگ، آداب و رسوم باستانی این دیار نیز روز به روز کم رنگ شده و کم کم گرد و غبار فراموشی به خود گرفته است.

در این مختصر سعی بر آن شده، با ارائه پیشینه‌ای، از زبان و ادب تاتی و مجموعه‌ای از فرهنگ، آداب و رسوم، واژه‌ها و معانی آنها، کاربرد جملات و اصطلاحات کهن و رایج و نمونه‌های از شعر، داستان و ضرب‌المثل و... علاوه بر جلوگیری از محو کامل این گویش باستانی، با آوردن، کنایات و اصطلاحات و ثبت و ضبط آنچه امکان دارد، رشد و بالندگی و زندگی دوباره به آن داده شود و به تاسی از سخن خدواندگار جان و خرد، حکیم دانا و توانای توس، فردوسی، گرچه، این بلندکاخ سترگ نیز از تیررس باد و باران به سوی ویرانی است، اما امید آن دارم که از این گزند، درامان مانده تا شاید سنگ بنایی برای آیندگان گردد.

واژه‌های کلیدی: زبان - تات - تاتی - فرهنگ - آداب - رسوم - واژه - دانشفهان

پیشگفتار

از دیر باز این فکر مرا به خود مشغول کرده بود که چرا زبانی به پیشینه‌ی تاریخ نوشته و کتابی ندارد و مهم‌تر از آن چرا هیچ اثری در مورد دانسفهان وجود نداشته و با وجود آزدگی خاطر و علاقه‌ی وافر به ادبیات به دلایل مختلف از جمله تحصیل در رشته اتومکانیک در هنرستان و پذیرفته شدن در رشته نقشه کشی صنعتی اتومبیل در دانشگاه، از اندک قلم فرسایی نیز باز ماندم، ولی با وجود مخالفت‌های خانواده به ویژه پدر مرحومم این بار از روی علاقه با جرأت و جسارت تصمیمی گرفتم که - باید خیلی زودتر از اینها می‌گرفتم - این تصمیم مسیر زندگی و درسی مرا تغییر داد، به سبب رشته‌ی تحصیلی با وجود اینکه باید در رشته ریاضی یا حرفه و فن ادامه‌ی تحصیل می‌دادم، رشته ادبیات را انتخاب کرده و با پذیرش در این رشته انگیزه‌ای برای نوشتن در من ایجاد گردید و همان سال شروع به جمع آوری مطالبی هر چند ناقص کرده و به صورت مجلدی در آورده که بعدها به عنوان پایان نامه کارشناسی نیز از آن بهره بردم و سپس به فکر چاپ و انتشار برآمده ولی به علت مشکلات انتشار آن زمان و همچنین مشکلات مالی از این کار باز مانده و تنها بهره‌ای که در این مدت از این اثر برای من حاصل شد، استفاده دانشجویان همشهری به عنوان پایان نامه و سرانجام باز نگرداندن سه مجلد تهیه شده و همچنین نسخه دست نویس آن بود.

در ادامه به دلیل انتصاب حدود یک دهه به عنوان بخشدار و موقعیت کاری متفاوت بار دیگر، گرد فراموشی برآن نشست و هر گاه بارقه‌ای زده شد، باز به علت دغدغه‌های حل نشدنی به فراموشی سپرده شد تا سرانجام بعد از بیش از ۲۰ سال از گرد آوری اولیه با بازگشت به دامان پر مهر علم و ادب و شغل دبیری توانی در خود احساس کردم که تا فرصت باقی است با انتشار این برگه سبز تحفه‌ای صرفاً فرهنگی برای شهر و گویش باستانی و ماندگار این دیار کاری هر چند کوچک و ناقص انجام دهم که آغازی برای دیگران باشد.

منبع اصلی این کار کتاب "تات نشین‌های بلوک زهرا، اثر زنده یاد جلال آل احمد، نویسنده توانا" بوده و به همین سبب تصویری از ایشان را در صفحه‌ی اول آورده‌ام و علاوه بر آن بسیاری از اهالی این خطه دخیل بوده و از همه مهمتر دوست و همکلاسی قدیمی و همکار ارجمند و بزرگوارم آقای نعمت الله فصیح رامندی و دوست بزرگوارم مصطفی فصیحی که زحمت بخش شعر زنده یاد قربانعلی فصیحی- پدرشان- را جمع‌آوری کرده و تقدیر ویژه از خانواده و فرزندانم به خصوص همسرم که خود همکار فرهنگی و کارشناس ارشد ممتاز رشته زبان و ادبیات فارسی است و همچنین تعدادی از دانش‌آموزان که در تهیه عکس و جمع‌آوری ضرب‌المثل‌ها و جمعی از معتمدین که با آنها مصاحبه شده که بعضی به دیار باقی شتافته‌اند- روحشان شاد- برخوردار شدم، از همه‌ی این عزیزان تشکر و قدردانی نموده و این اثر را به همه‌ی تات‌زبانان و به ویژه همشهریان بزرگوارم به عنوان تحفه‌ای هر چند نه چندان سبز تقدیم می‌نمایم.

مقدمه

کهن جامه خویش آراستن به از جامه از دیگران خواستن

از رسول اکرم(ص) نقل است که "حب الوطن من الایمان" علاقه به میهن و سرزمین چیزی است که در فطرت آدمی به ودیعت نهاده شده، به طوری که کمتر کسی را می‌توان یافت که این گرایش درونی، در وی نمود نداشته باشد و گاه این گرایش آن چنان در فرد تقویت می‌شود که او را به کارهایی بس شگفت وا می‌دارد، به صورتی که شاید از جان نیز که عزیزترین چیزهاست، دست شسته و آن را در راه دفاع از مرز و بوم خویش فدا می‌کند، نمونه‌های بسیار در تاریخ کشورهای جهان و به ویژه کشور عزیز ما وجود داشته و یکی از بارزترین و زیباترین آنها در حماسه‌ی هشت سال دفاع مقدس، نمود پیدا کرد.

بسیاری از آثار و موضوعات جمع‌آوری شده تنها به بخش خاصی از یک کشور تعلق دارد، این بدان جهت بوده که علاوه بر علاقه فردی به کشور خود به محدوده کوچکتی از آن دیار هم عشق می‌ورزد و دوست دارد که به طریقی زمین‌ی بروز آن فراهم گردد. چنانچه آثار بسیاری به این کار اختصاص یافته و این اندیشه نیز مرا بر آن داشت که هر چند کاری کوچک از این خطه را موضوع تحقیق خود قرار دهم تا پیشینه‌ای برای آیندگان تا حدی به جای بگذارم.

در این مختصر سعی بر آن داشته‌ام با استفاده از منابع و مآخذ موجود مطالب و اطلاعاتی راجع به روستایی قدیمی که - در سال ۱۳۴۱ به طور صد درصد تخریب شد- و شهرکنونی دانشفهان بیان نمایم.

برای راحتی کار خوانندگان نا آشنا به گویش تاتی از آوای نگاری(فونتیک) استفاده شده است. درضمن از آوردن معانی ضرب‌المثل‌ها و کنایات به صورت لفظ به لفظ جهت فهم بهتر خودداری شده و معادل آنها را آورده‌ام.

در بسیاری از موارد منابع نوشتاری در دست نبوده به این دلیل از دیده‌ها و سخنان اهالی ادب دوست بهره برده‌ام.